

III.

VLASTNÍ MATERIÁL

Realizace kompenzace škod pěstitelům polních plodin postižených suchem v roce 2015

1. Formální rámec realizace kompenzace škod suchem

Při realizaci kompenzace škod způsobených nepříznivými povětrnostními jevy je nezbytné vycházet z notifikovaného textu „Rámcového programu řešení rizik a škod v zemědělství“ (dále jen Rámcový program) a následně ministerstvem vydaného „Metodického pokynu č. 2/2014“ (dále jen Metodický pokyn). Rámcový program pro řešení rizik a krizí v zemědělství má platnost na období od 1. ledna 2014 do 31. prosince 2020.

Dle Metodického pokynu celkové škody dle předběžných odhadů projedná porada vedení ministra MZe a materiál bude předložen k projednání vládě ČR. Po schválení materiálu vládou ČR zpracuje MZe v termínu do 30 dnů „Zásady“ pro poskytnutí náhrady. Za zpracování zodpovídá náměstek ministra, sekce 17000.

V případě škod na plodinách jmenuje příslušný náměstek ministra členy škodních komisí složených ze zástupců SZIF a ÚKZÚZ. Do škodních komisí mohou být přizváni i zástupci neziskových organizací.

Při zjišťování škody způsobené nepříznivými povětrnostními jevy musí být kladen důraz zejména na co nejobjektivnější zjištění skutečného stavu, identifikaci poškozeného subjektu, lokality, kvantifikaci výpadku produkce.

Nezbytnou podmínkou pro realizaci tohoto režimu podpory je skutečnost, že celková výše podpory nepřesáhne 80 % skutečné výše škody zjištěné šetřením na místě škodní komisí. Tato podpora je poskytována jako přímá nenávratná dotace.

Dle „Rámcového programu“ lze náhradu škod uplatnit pouze, pokud nepříznivý klimatický jev zničí v jednotlivém případě více jak 30 % průměrné roční produkce dotyčného žadatele v období předcházejících tří let, nebo tříletého průměru založeného na období předcházejících pěti let, přičemž nejvyšší a nejnižší hodnota roční produkce se z výpočtu vyloučí.

Žadatel musí rovněž doložit doklad o pojistném plnění nebo doklad o nepojistitelnosti, týkající se předmětu dotace - v tomto případě sucha. (V ČR je možnost pojištění proti suchu minimální). Nedoložení takového dokladu povede ke snížení výsledné částky dotace nejméně o 50 %. Žadatel je povinen též deklarovat veškeré platby podpor, včetně plateb pojistného plnění, jež obdržel na pokrytí způsobilých nákladů.

Od výše skutečné škody zjištěné škodní komisí je nutné odečíst veškeré platby pojistného plnění, jakož i další platby ke krytí stejných způsobilých nákladů. Případně je nutno odečíst

i náklady, které v důsledku nepříznivých povětrnostních jevů nevznikly, ač by jinak bývaly vznikly (např. v případě, kdy nebyla realizována sklizeň v důsledku totálního výpadku produkce).

Podporu nelze kumulovat s případnou podporou poskytovanou z jiných místních, regionálních a vnitrostátních režimů nebo fondů EU ke krytí totožných způsobilých nákladů.

Podniky v obtížích podle definice v části 2.1 pokynů Společenství pro státní podporu na záchranu a restrukturalizaci podniků v obtížích jsou z poskytování podpory v rámci tohoto režimu výslovně vyloučeny.

Dle Metodického pokynu neprodleně předá příslušný náměstek ve spolupráci se SZIF Sekci pro společnou zemědělskou a rybářskou politiku EU „Finální zprávu“ o výskytu události, o všech prováděných opatřeních, konkrétní počet příjemců a celkovou poskytnutou částku podpory. Sekce předloží tuto „Finální zprávu“ Evropské komisi do 3 měsíců ode dne poskytnutí poslední podpory.

Vzhledem k tomu, že znění Metodického pokynu 2/2014 bylo koncipováno především na základě zkušeností s realizací povodňových škod, nelze některá ustanovení pokynu zcela uplatnit v rámci kompenzací škod způsobených suchem. Z tohoto důvodu by mělo být znění Metodického pokynu aktualizováno tak, aby umožňovalo rovněž korektní řešení kompenzací škod způsobených suchem. Týká se to zejména ustanovení a činností škodní komise, např.

V Metodickém pokynu je uvedeno, že „po vzniku škod způsobených přírodními katastrofami musí být bezprostředně ustanoveny škodní komise, za což zodpovídá příslušný náměstek (sekce 17000).“

2. Aktuální stav zjišťování škod a případná realizace kompenzace

V průběhu léta a podzimu 2015 bylo MZe žádáno o pomoc při kompenzaci škod u jednotlivých komodit prostřednictvím komoditních svazů. Konkrétně se jednalo o Ovocnářskou unii ČR, Zelinářskou unii Čech a Moravy, Český bramborářský svaz, Svaz pěstitelů cukrovky Čech, Svaz pěstitelů chmele, Asociaci pěstitelů a zpracovatelů luskovin, Vinařský fond a vinařskou asociaci + VOC, Školkařský svaz, Asociaci zahradnických společenstev, Svaz květinářů a floristů a Pelero CZ. Tyto jednotlivé svazy byly požádány sekci 17000, aby aktivně spolupracovali na odhadu a kvantifikaci škod u svých komodit.

Ministerstvo zemědělství (sekce komodit, výzkumu a poradenství 17000) dále situaci monitorovalo na základě úzkého kontaktu s pěstitelskými svazy a odbornými institucemi. V první polovině října proběhly pracovní schůzky na úrovni náměstka ministra pro sekci 17000 se zástupci nejvíce postižených rostlinných komodit. Největší škody jsou indikovány v sektorech brambory, cukrovka, chmel, ovoce, zelenina, školky ovocné a okrasné, kukuřice a TTP.

V současné době byl ve spolupráci se zainteresovanými svazy zajištěn monitoring s cílem zjistit co nejkonkrétnější počet dotčených zemědělců a rozsah poškození. Výsledky monitoringu jsou vyjádřeny v tabulce.

Lze konstatovat, že původní odhady svazů v souvislosti s nezbytnými podmínkami pro splnění odškodnění (především s ohledem na podmínku 30% snížení produkce) byly významně sníženy.

Tab. č. 1 Kvantifikace škod způsobených suchem v roce 2015

Plodina	Počet předpokládaných žádostí	Plocha s poškozením plodin větším než 30 % (ha)	Odhad škod (mil. Kč)
brambory	180	8 000	110
cukrová řepa	75	6 000	85
chmel	47	2 180	169
ovoce**	20	500	30
zelenina	30	1 465	146
školky ovocné	14	48	22
školky okrasné	13	208	84
kukuřice ¹⁾	bude doplněno	145 000	1 634
TTP ¹⁾	bude doplněno	190 000	360
Celkem	379***	353 401	2 640

Poznámka: * = kromě řepy jsou všechny komodity prakticky sklizeny, u řepy odhad rozsahu škod nabíhá postupně

** odhad OÚCR

*** - bez kukuřice a TTP

1) platí pouze pro podniky splňující danou minimální koncentraci hospodářských zvířat

Komentář:

V tabulce jsou údaje poskytnuté jednotlivými svazy a uniemi na základě jejich vlastních interních šetření. Nejsou v nich proto zahrnuty subjekty, které nejsou jejich členy.

U školek ovocných a okrasných jde o odhad aktuálních škod. Údaje se mohou změnit, a to zejména v jarním období roku 2016 v závislosti na průběhu počasí podzimu a zimy.

3. Návrh na výši kompenzace pěstitelům za škody způsobené suchem

Pro stanovení sazeb na kompenzaci pěstitelů za škody způsobené suchem je navrženo dvousazbové odškodnění:

- při poškození plodin v rozsahu 30 – 40 % - sazba ve výši 10 % průměrných nákladů
- při poškození plodin nad 40 % - sazba ve výši 20 % průměrných nákladů

Pro odhad výše předpokládaných výdajů na kompenzaci škod byl použit průměr těchto sazeb, tj. 15 %.

Tab. č. 2 Propočty na odškodnění u vybraných komodit

Plodina	Náklady Kč/ha	Návrh na odškodnění při poškození plodin 30-40 %		Návrh na odškodnění při poškození plodin nad 40 %	
		%	Kč/ha	%	Kč/ha
brambory¹⁾	113 619	10	11 362	20	22 724
cukrová řepa¹⁾	62 920	10	6 292	20	12 584
chmel¹⁾	246 144	10	24 614	20	49 229
ovoce (jablka)	250 000	10	25 000	20	50 000
zelenina	-		-		-
- celer bulvový	140 000	10	14 000	20	28 000
- celer řapíkatý	140 000	10	14 000	20	28 000
- cibule	120 000	10	12 000	20	24 000
- česnek	270 000	10	27 000	20	54 000
- kapusta	120 000	10	12 000	20	24 000
- kedlubny	220 000	10	22 000	20	44 000
- kukuřice cukrová	50 000	10	5 000	20	10 000
- květák	160 000	10	16 000	20	32 000
- mrkev	130 000	10	13 000	20	26 000
- rajčata	210 000	10	21 000	20	42 000
- řepa salátová	60 000	10	6 000	20	12 000
- salát	230 000	10	23 000	20	46 000
- špenát	50 000	10	5 000	20	10 000
- tykev	70 000	10	7 000	20	14 000
- zelí hlávkové	120 000	10	12 000	20	24 000
- zelí pekingské	114 000	10	11 400	20	22 800
školky ovocné	-		-		-
- výpěstky k expedici dvouleté	1 500 000	10	150 000	20	300 000
- drobné ovoce roubované	5 500 000	10	550 000	20	1 100 000
- zaškolené podnože	750 000	10	75 000	20	150 000
- podnože	2 000 000	10	200 000	20	400 000
- matečnice	2 000 000	10	200 000	20	400 000
- jahodník	2 000 000	10	200 000	20	400 000
školky okrasné	-		-		-
- dřeviny snadno množ. (semenem)	762 000	10	76 200	20	152 400
- dřeviny obtížněji množ. (řízkováním)	1 270 000	10	127 000	20	254 000
- dřeviny obtížně množ. (roubováním)	2 540 000	10	254 000	20	508 000
- dřeviny kontejner – do 5 l	3 175 000	10	317 500	20	635 000
- dřeviny kontejner - nad 5 l	7 620 000	10	762 000	20	1 524 000
- ostatní okrasné rostliny	880 000	10	88 000	20	176 000
- ovocné výpěstky jednoleté	950 000	10	95 000	20	190 000
kukuřice^{1) 2)}	32 206	10	3 221	20	6 442
TTP^{1) 2)}	5 421	10	542	20	1 084

Poznámka: 1) Zdroj ÚZEI;
zelenina – zdroj ZUČM; ovoce – zdroj OUČR; školky okrasné – zdroj Svaz školkařů ČR;
školky ovocné – zdroj Školkařský svaz při OUČR
2) platí pouze pro podniky splňující danou minimální koncentraci hospodářských zvířat

Tab. č. 3 Předpoklad celkové výše odškodnění u vybraných komodit

Plodina	Plocha s poškozením plodin nad 30 % (ha)	Návrh na odškodnění nákladů při poškození plodin - průměr 15 % Kč/ha	Odhad předpokládaných výdajů na kompenzace škod v Kč
brambory	8 000	17 043	136 344 000
cukrová řepa	6 000	9 438	56 628 000
chmel	2 180	36 922	80 489 960
ovoce (jablka)**	500	37 500	18 750 000
zelenina celkem	1 465	-	21 244 740
- celer bulvový	9,9	21 000	207 900
- celer řapíkatý	13,9	21 000	291 900
- cibule	334,8	18 000	6 026 400
- česnek	20,8	40 500	842 400
- kapusta	32,2	18 000	579 600
- kedlubny	13,4	33 000	442 200
- kukuřice cukrová	308,4	7 500	2 313 000
- květák	15,9	24 000	381 600
- mrkev	4,5	19 500	87 750
- rajčata	51,4	31 500	1 619 100
- řepa salátová	8,4	9 000	75 600
- salát	10,0	34 500	345 000
- špenát	287,6	7 500	2 157 000
- tykev	64,2	10 500	674 100
- zelí hlávkové	280,5	18 000	5 049 000
- zelí pekingské	8,9	17 100	152 190
školky ovocné	47,5	-	10 978 500
- výpěstky k expedici dvouleté	21,8	225 000	4 905 000
- drobné ovoce roubované	3,7	825 000	3 011 250
- zaškolené podnože	18,9	112 500	2 126 250
- podnože	0,7	300 000	216 000
- matečnice	1,0	300 000	300 000
- jahodník	1,4	300 000	420 000
školky okrasné	208,1	-	34 432 875
- dřeviny snadno množ. (semenem)	12,0	114 300	1 371 600
- dřeviny obtížněji množ. (řízkováním)	1,4	190 500	266 700
- dřeviny obtížně množ. (roubováním)	1,5	381 000	571 500
- dřeviny kontejnerované - do 5 l	11,5	476 250	5 476 875
- dřeviny kontejnerované - nad 5 l	2,7	1 143 000	3 086 100
- ostatní okrasné rostliny	176,8	132 000	23 337 600
- ovocné výpěstky jednoleté	2,2	142 500	313 500
kukuřice¹⁾	145 000,0	4 832	700 640 000
TTP¹⁾	190 000,0	813	154 470 000
CELKEM	353 400,6	-	1 213 978 075

Poznámka: 1) platí pouze pro podniky splňující danou minimální koncentraci hospodářských zvířat

** odhad OUČR

Závěr:

Žádáme o schválení navrženého spektra plodin, tj. brambory, cukrová řepa, chmel, ovoce, zelenina, školky ovocné, školky okrasné, kukuřice a TTP. Ke kompenzaci škod způsobených suchem v letním období 2015 zároveň žádáme o schválení navržených sazeb tohoto odškodnění, které jsou uvedeny v tab. č. 2. Tzn. odškodnění ve výši 10 % průměrných nákladů na hektar v případě poškození plodin od 30 % do 40 % a ve výši 20 % v případě poškození plodin vyšším než 40 %.

Celková výše kompenzace za škody způsobené suchem se odhaduje v celkové částce 1 214 mil. Kč.

PŘÍLOHA

a) Doporučené komodity k odškodnění

Brambory

Český bramborářský svaz provedl v závěru měsíce října šetření, týkající se dopadu sucha na produkci brambor. Zúčastnilo se jej 110 respondentů, kteří v letošním roce pěstovali brambory na 6 288 ha, resp. na 27,7 % celkové osázené plochy (zemědělský sektor).

Z výsledků šetření vyplývá, že 69 % respondentů vykázalo větší ztrátu na výnosu než 30 %, když dosáhli v letošním roce průměrného výnosu 20,30 t/ha. Ve srovnání s 5letým průměrem (při vyloučení nejlepšího a nejhoršího roku), kdy dosáhli průměrného výnosu 33,4 t/ha, to znamená pokles výnosu, resp. produkce v průměru o 39,22 %.

Za těchto podmínek lze odhadnout, že bude podáno 180 žádostí o kompenzaci škod na 8 000 ha. Celková kalkulace finančních prostředků pro případné kompenzace škod činí 110 mil. Kč.

Cukrovka

Mírné deště koncem léta a počátkem podzimu zřejmě budou částečně eliminovat katastrofický scénář diskutovaný v červenci a srpnu a dodávky do společnosti Tereos TTD - cukrovary v Čechách (Dobruška a České Meziříčí) budou zřejmě vykryty na cca 90 % v průměru.

Tudíž celkový propad výnosu oproti kontraktaci (ta je stavěna na 5leté průměrné výnosy) by měl být rámcově okolo 10 %. Budou ale velké rozdíly mezi pěstiteli a pozemky s výnosem od 30 t/ha do 100 t/ha při dig. 16 %.

V současné době je sklizeno cca 50 %, sklizně budou probíhat i v prosinci - kampaň je asi na konci své první 1/3, konec je předpokládán na polovinu ledna 2016.

Celkem je propad produkce řepy odhadován v hodnotě 85 mil. Kč a o kompenzaci bude podáno cca 75 žádostí na 6 000 ha.

Chmel

Po předběžné sumarizaci lze usuzovat na celkovou roční sklizeň chmele 4 838 t s průměrným výnosem 1,04 t/ha. Za celou ČR vznikl zhruba 22% (1 360 t) propad produkce proti loňské sklizni.

Škody nad 30 % dlouhodobého průměru vznikly u 37 pěstitelů s plochou 1 482 ha chmelnic; tj. výpadek v hodnotě 120 mil. Kč.

Při stanovení dlouhodobých průměrů za roky 2010 až 2014 několik pěstitelů poukazuje na svoje poškození porostů v některých letech daného období a tím na vypočtený průměr, který je vlivem škody nižší, nežli by byl při průběhu pěstitelského roku beze škod.

Úpravou historického průměru by limit škody nad 30 % splnilo ještě zhruba 10 pěstitelů s plochou 700 ha chmelnic, tj. výpadek v hodnotě 49 mil. Kč.

Celkem je tedy propad chmele odhadován v hodnotě 169 mil. Kč, o kompenzaci bude podáno 47 žádostí na 6 000 ha.

Ovoce (jablka)

Na základě šetření mezi pěstiteli jablek bylo zjištěno, že ztráty suchem se dotkly řady z nich. Ve většině případů jde o pokles tržeb a také o zvýšení nákladů na hektar. U převážné většiny z nich však zřejmě nedojde k poklesu tržeb ve srovnání s pětiletým průměrem o více jak 30 %, které jsou podmínkou případné kompenzace.

Většina tržeb za jablka z letošní sklizně (cca 70 – 80 %) bude uskutečněna v následujících osmi měsících v průběhu skladovací sezóny. Vývoj cen lze těžko předpovídat a bude záležet

na situaci na evropském trhu především pod vlivem polské a italské produkce. Lze však velmi hrubě odhadnout, že podmínky pro kompenzace škod suchem (tj. snížení tržeb o 30 % a více) splní několik málo desítek ovocnářských podniků se škodou v řádu milionů Kč až několika málo desítek milionů Kč.

Odhadujeme počet žádostí o odškodnění na 20 s výměrou cca 500 ha sadů a výši škody na výnosu cca 30 mil. Kč.

Zelenina

Snížení výnosů o více jak 30 % v porovnání s pětiletým průměrem se týká 30 pěstitelů, kteří nahlásili škody u 16 druhů zeleniny na výměře 1 464,7 ha. Celkově ztráta dosáhla 19 317 t, což ve finančním vyjádření představuje 145 482 314 Kč.

Některé druhy zeleniny (např. saláty) se prodávají na kusy a v důsledku sucha a vysokých teplot došlo k významné redukci kusů (neprodejná nestandardní produkce).

Pěstitel chřestu žádné ztráty nenahlásil, protože sucho udeřilo až po sklizni chřestu, odhaduje ovšem snížení výnosu cca o 15 % v následujícím roce.

Školky ovocné

Aktuálně činí přímé škody v ovocném školkařství (tedy rostliny uhynulé nebo neupotřebitelné) 22 mil. Kč u 14 podniků. V tomto propočtu byly zahrnuty jen škody na těch typech materiálu, kde škody přesahují 30 %.

Jedná se o škody zejména v kategoriích drobného ovoce, kde je sklizeň výpěstků již ukončena, a dále pak v kategorii zaškolované podnože, tzn. podnože, které byly nebo spíše měly být naočkovány či naroubovány kulturní odrůdou. V této kategorii došlo jednak k obrovským úhynům (tyto škody jsou zahrnuty v částce 20 mil. Kč), avšak velká část těchto podnoží zůstala sice živá, ale nedorostla rozměru schopného očkování nebo z důvodu sucha neměly tyto podnože mízu potřebnou pro přirostění očka (tyto škody budou známy na jaře 2016).

Školkařský materiál zahrnuje víceleté kultury druhů s naprosto rozdílnými pěstitelskými nároky a také cenami. Definitivní údaje včetně finančního vyjádření budou známy až po ukončení prodejní sezóny na jaře roku 2016, u výpěstků velkého ovoce po ukončení dobývky a třídění výpěstků lze upřesnit újmu v polovině prosince.

Školky okrasné

V průběhu léta nahlásilo přes 50 členů Svazu školkařů přímé poškození kultur, ale z toho pouze 13 podniků dokázalo doložit škody vyšší jak 30 % u některých specifikovaných kultur. Odhadované předběžné škody u těchto 13 podniků činí zhruba 84 mil Kč.

Hodnota školkařské produkce z jednoho hektaru se pohybuje ve výši stovek tisíců Kč – u nejjednodušších kultur až do řádu několika milionů Kč. Její přesné vyčíslení je proto velmi komplikované. Na plochách školek se taktéž jednotlivé kultury v průběhu pěti vyhodnocovaných let střídaly a měnily svou velikost.

Definitivní údaje v okrasném školkařství nelze s konečnou platností stanovit i vzhledem k tomu, že ve školkařské výrobě stále dochází k výpadkům převážně u soliterních dřevin a u konifer, na kterých se i díky suchému podzimu teprve škody projevují.

Stejně jako u ovocných školek, budou přesnější údaje včetně finančního vyjádření známy na jaře roku 2016.

Kukuřice a TTP ve vazbě na skot, ovce a kozy

Průměrný obvyklý výnos silážní kukuřice činí 57 t/ha při ztrátách v procesu silážování a skladování do 20 % je tedy vyprodukováno z 1 ha 45,6 t kukuřičné siláže. Při jejím ocenění průměrnou cenou 900 Kč/t se jedná o výnos 41 040 Kč/ha.

V případě předpokládané ztráty produkce min. 30 % v důsledku letošního sucha se jedná o výnos silážní kukuřice 39,9 t/ha a produkce 31,92 t/ha kukuřičné siláže, což v Kč činí výnos 28 728 Kč. V přepočtu je tak suchem způsobena ztráta na výnosu kukuřičné siláže 12 312 Kč/ha.

Při osevni ploše v letošním roce kukuřice na zeleno a na siláž 231 353 ha tak celková ztráta činí 2 848 mil. Kč.

Stanovení ztráty z dopadů sucha na produkci trav z TTP k výrobě sena:

V případě předpokládané ztráty produkce min. 30 % v důsledku letošního sucha se jedná o ztrátu 4 000 Kč/ha TTP v ceně sena.

b) Komodity nezahrnuté v užším doporučujícím výběru

Luskoviny

Bob a lupina úzkolistá i bílá

Odhadované výnosy jsou spíše podprůměrné, od 1,5 - 2,0 t/ha. Pokles výnosu byl asi 25 %, což je při ploše 2 550 ha (2 550 x 1,76) produkce krát cena 5000 Kč za 1 t) v hodnotě 22,44 mil. Kč oproti průměrným výnosům (2 550 x 2,2 x 5000 = 28 mil. Kč).

Finanční ztráta u těchto luskovin je odhadována na cca 5,6 mil. Kč.

Sója

Předpokládá se snížení výnosů vlivem sucha zhruba o 20 %. Cena sóji pro letošní rok se pohybuje kolem 8,5 tis Kč za tunu. Průměrný výnos klesne z 2,35 t na 1,88 t. To povede k poklesu z cca 245,9 mil. Kč (os. plocha 12 311 ha x 2,35 t x 8 500 Kč) na 196,7 mil. Kč hodnoty sklizně (12 311 x 1,88 x 8500). Finanční ztráta u sóji činí tedy cca 49,2 mil. Kč.

Finanční ztráta v důsledku sucha u luskovin činí celkem cca 54,8 mil. Kč.

Speciální plodiny – LAKR

U ostropestřce je propad výnosu cca 20 %. Dále jsou poškozeny zejména heřmáněk a nejvýznamnější naťové LAKR. Paradoxem u LAKR je zvýšení obsahu účinných látek (vysoký podíl původem středomořských LAKR).

Škody zatím nelze kvantifikovat, protože se produkce teprve zpracovává. Lze tak zatím pouze odhadnout 20% ztráty na výnosu obecně pro většinu LAKR.

Květinářství

Primární poškození produkce suchem, sekundárně snížením kvality produktů vlivem přehřátí, úpalu na listech apod. je odhadováno ve výši 12 mil. Kč, vícenáklady spojené s nákupem vody, opatřením proti škůdcům a chorobám apod. ve výši 6 mil. Kč.

Celková výše škody je odhadována na 18 mil. Kč, není indikováno poškození nad 30 % u jedné kultury.